

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

57. De accusatore.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

solum, cum accusator ab accusando non desistit, sed quamuis desistat: verbi gratia, est aliquis accusatus homicidii contra iudicem, & conuictus, postea accusator remittit, iudex inferior debet sententiam ferre, quamuis possit appellationem concedere: supremus verò, cum accusator non remittit, nullo modo potest, nisi rarissime, in casu, quo reus est nimis reipublice vtilis, & magnum detrimentum, vel scandalum in reipublica sit ex illius morte, tunc Princeps potest compellere accusatorem, vt alia satisfactione sit contentus.

Ita tenet Soto lib. 5. q. 4. art. 4. Cum verò accusator non remittit, tunc iudex dispensare potest in pena iuris, & condonare, si vult: quamuis in hoc sit attendendum, an Princeps debeat considerare bonum publicum. Si talia peccata sint contra bonum publicum, non debet condonare, cum persona est nimis noxia, & mala reipublice; aut cum aliquod detrimentum reipublice sequitur.

De Accusatore.

CAPVT LVII.

Secunda persona in iudicio est accusator: in cuius gratiam nota, multum interesse inter denunciare iudicem, & accusare. Denunciat enim, qui apud iudicem, alicuius criminum defectum, vt ad emendationem propter bonum publicum procedat, nec, qui denunciat, tenetur tale crimen rebus comprobare. Accusat verò, qui crimen, vindicta causa, in bonum etiam publicum defert: & hic tenetur rebus probare. Est etiam aliud denunciare fraternè, quod etiam Prælatos fit: quæ denunciatio bonum particulare denunciati respicit.

Aduerte igitur, peccata triplici se habere differentia.

Quædam sunt contra bonum commune primo & per se, vt coniuratio in Principem, in Reipublice perditionem, falsificatio monetarum, hæresis, & alia huiusmodi.

Quædam sunt in damnum alicuius private persone, vt homicidium, furtum private persone, quod non in vijs regis fit; hoc enim non est contra commune bonum, sicut est peccatum falsificationum.

Quædam etiam sunt peccata contra ipsummet committentem

solum

illam, vt fornicatio, concubinitus, & alia huiusmodi : qui e-
am talia committunt, sibi potius nocent.

Rursus, hæc dupliciter se habent, quædam iam sunt facta,
quæ transferunt, & emendata sunt, quædam sunt in fieri, aut
in procinctu vt fiant, nondum tamen facta.

His suppositis, sunt obseruandæ multum hæc quatuor con-
ditiones.

Prima, cum iam peccata sunt facta, nec actu iam manent,
nullus accusare, nec denunciare tenetur; quamuis fuerint con-
tra bonum publicum: verbi gratia, cognouisti aliquem, qui
fuit falsificator monetarum, aut parauit insidias Regi, iam
tamen desistit omnino a tali peccato, non teneris denunciare,
vel accusare.

Similiter cognouisti aliquem in hæresim prolapsum, tamen
seis illum omnino penituisse, & ab errore discessisse; non ten-
eris denunciare, vel accusare; nisi solum, cum à Iudice inter-
rogatus fueris iuridice, puta, cum criminis illius est infamia,
vel probatio aliqua apud iudicem, tunc vt testis verum respon-
dere; quamuis, si omnino est occultum, nec hoc teneris dice-
re; quia Iudex non iuridice procedit.

Secunda, cum crimen est contra bonum commune, & ad-
huc in fieri, vel in procinctu vt fiat, teneris accusare, si potes;
in minus, saltem denunciare: vt g. seis aliquos parare insidias
incipi, vel monetam falsificare, vel esse hæreticos, vel quid
simile contra bonum commune facere; debes per accusatio-
nem, vel per denunciationem Iudici reuelare; tamen, saltem
ante denunciationem, vel accusationem, est præmittenda fra-
terna admonitio: vt admonetur talis, qui paratus est crimen
perficere: quod si non acquieuerit admonitioni denunciandus,
vel accusandus est.

Sunt tamen aliquot casus, in quibus non est opus præmit-
tere admonitionem hanc.

Primus est, cum præsumitur incorrigibilis, & hoc est maxi-
me in hæresi cum pertinacia, talis hæreticus est denunciandus,
sine præuia admonitione.

Secundus est, cum non profutura speratur admonitio; tunc
non est opus eam præmittere, quãuis debeat esse multum
probabile, qd' non admitteatur admonitio, alias esset terenda.

Tertius, cum timetur magnum damnum in admonitione:
nam si timet sibi mortem inde prouenturam, vel damnum
grauē debet denunciare ante admonitionem.

Quartus

Quartus est, cum non est tempus; nam tam vigeat periculi, quod non dat tempus pro admonitione, tunc denunciare oportet, aut accusare.

Tertia conclusio: Cum peccatum est contra tertiam personam, si graue detrimentum illi obuenit, idem proterus, & eodem modo faciendum est. v. g. scis aliquem parare alicui mortis insidias, teneris admonere, & si admonitioni non est locus, vel quia non admittitur, vel quia alia praedicta occurrunt causa, denunciare debes iudici, non tamen illi tertio reuelare personam, nisi in communi, ut sibi caueat. Intelligit ista conuicia, quando sunt extra confessionem. Cum vero iam homicidium est factum, ad nihil teneris, nisi iuxta primam confessionem, cum aduocaris in iudicio iuridice interrogatus, ad veritatem dicendam.

Quarta conclusio: Cum peccata non vergunt in damnum publicum, vel alterius, tunc tenetur homo, iuxta praecipuum correctionis fraternae, corrigere, cum correctio profuerit operatur, aut denunciare Praelato, denunciarione fraterna. Et idem est faciendum, cum Praelati publice praecipunt, ut reuelentur concubinarij, fornicarij, vel alij criminosi huiusmodi: tenemur enim denunciare iudici praelato fraternae, non tamen criminibus omnino existentibus occultis, nisi aliquis saltem infamia praecedente.

Est autem hic notandum, clericos non posse accusare in causa mortis, nisi tantum iuridice denunciare, & praemissa protestatione, se non ob mortem denunciare, sed ob bonum, vel suum, vel alterius, vel commune. Est autem in accusatore necessitudo obseruanda iustitia in accusando.

Hae autem in his quatuor consistit.

Primo, ut seruet veritatem: veritas autem consistit, ut testemur, quae ipse interius iudicat ita esse: quando autem siue in causa civili, siue in criminali falsum imponit, mortaliter peccat, si res grauis est, & tenetur ad restitutionem de damno illato. Et attende, quod si a principio litis, se verum accusare putabat, postea, etiam post latam sententiam, comperit fuisse falsum, tenetur reddere ea, quae illi ex tali sententia obtulerunt. Tenetur etiam, si in media lite comperit aliter esse, quam putabat, desistere.

Secundo opus est, ut in vere accusando, & petendo quod iustum est, modum debitum seruet. Ex hac parte potest etiam peccare: ut, si, ad verum, & iustum probandum, vtatur falsis re-

stimo.

simonijs, inducendo alios ad iurandum quod nesciuerunt, tunc enim peccaret mortaliter, quamuis ad restitutionem non teneretur, si reuera ita, ut erat, intendebat.

Opus etiam est tertio, ut debitum obseruet intentionem, nam, quamuis iustum petat, & modo iusto, si tamen eo fine, ut alteri nocat, & non, ut res suas recuperet, vel in bonum publicum id faciat, peccat, & cum grauis est materia, mortaliter.

Adhuc quarto, opus est executione, ut litem, & accusationem propositam, & inceptam absoluat: desistere enim in media causa, aut remittere se in probationibus, ut vincitur, peccatum est, & illud vocatur preuaricatio, hoc est, tergiuersatio, ut habetur 2. q. 3. can. si quem poenituerit. Non tamen semper est peccatum, nisi cum accusatio est criminis alicuius, contra bonum publicum, aut contra tertiam personam, & adhuc, cum potest accusator probare: quando vero negotium est proprium, non est peccatum, diuimodo non utatur mendacijs, aut periurijs. Hec sunt, quae ad accusatorem spectant.

De Reo.

CAPVT LVIII.

IN reo id primum consideratur, puta, obligatio respondendi iudici, & manifestandi verum. Aduerte autem, ut reus obligetur veram respondere, debent tria concurrere.

Primo, ut interrogetur a proprio iudice: cum enim non est iudex habens auctoritatem in reum, non obligatur reus respondere.

Secundo, ut seruetur forma iuris: haec autem est, ut reus non interrogetur de crimine, de quo non praecessit infamia, ita, ut ille sit infamatus de tali crimine, aut praecesserint indicia, aut semiplena probatio, id est, testis omni exceptione maior. Quando autem est plena probatio, tunc non est dubium, quin debeat respondere verum: quando ista deficiunt, non teneretur respondere reus etiam proprio iudici, quamuis fulminetur ei sententia excommunicationis: nam occultu manifestari non debet in foro exteriori, & iudices male faciunt, qui, contra iuris formam, cogunt eos respondere.

Adhuc ista duo non sufficiunt, sed opus est tertio, ut ista